

JAARPRIJZEN VOOR DE JOURNALISTIEK

Toespraak minister van Defensie E. van Middelkoop, 'Nieuwsmaker van het jaar 2007'

bij gelegenheid van de uitreiking van De Tegel, Jaarprijzen voor de Journalistiek 2007,
in Muziekgebouw aan 't IJ, Amsterdam, 20 mei 2008

In 2007 stond Uruzgan in het brandpunt van de Nederlandse belangstelling en dat is op dit moment nog weinig anders. Dat verklaart waarom de minister van Defensie hier staat als "nieuws maker van het jaar". Namens de mannen en vrouwen van de Taskforce Uruzgan wil ik mijn erkentelijkheid uitspreken dat u ons die titel hebt gegeven.

Wat onze militairen doen kan het daglicht en zeker het journalistieke licht velen. Zij laten zien dat er, hoe moeizaam soms ook, vooruitgang kan worden geboekt in de strijd tegen het terrorisme, de ontwikkeling en opbouw van één van de armste landen van de wereld en de solidariteit van de internationale gemeenschap. Zij staan daar voor en zij gaan daar voor. Zij verdienen ons respect.

Voor het politieke besluit actief te zijn in Afghanistan leg ik natuurlijk allereerst verantwoording af tegenover het parlement. Daar begint het draagvlak van de missie. Echter, als het vervolgens op de uitvoering van dat besluit aankomt, speelt ook u een belangrijke rol. En u moet van mij aannemen dat ik niet anders zou willen. Openbaarheid is een fundamentele waarde in een open democratisch bestel. En het is de zuurstof waar u van leeft.

Een aantal van u is al in Uruzgan geweest en tot en met 2010 zullen er nog velen volgen. U zit ons op de huid en geeft de missie een gezicht, ook onder soms dramatische omstandigheden. Natuurlijk zijn er de nodige botsinkjes geweest – tussen de commandant, de voorlichter en de verslaggever - maar er is onmiskenbaar wederzijds begrip. Groeiend begrip. De enige eis die wij stellen is rekening te houden met de veiligheid van onze militairen en de operatie niet te compromitteren.

De meesten van u zien de redelijkheid van die eisen in en geven aan dat er desondanks goed te werken valt. U kunt met eigen ogen in Tarin Kowt constateren of, en zo ja in welke mate, het beeld dat wij in Den Haag schetsen adequaat is.

Wij stoppen niets in de doofpot, maar zetten onszelf in de etalage.

Het onlangs gepresenteerde onderzoek van het The Hague Center for Strategic Studies "Eyes Wide Shut" concludeert dat Defensie tevreden mag zijn. Ik citeer: "From the point of view of the Ministry of Defence, the embed policy is a succes"

Doorlopend houden we ons mediabeleid tegen het licht, maken we militairen, van soldaat tot commandant, bewust van het belang hiervan. We vragen de media ook om aandacht voor nazorg en het thuisfront. En we stellen verslaggevers in staat zich te specialiseren in deze vorm van journalistiek. Ook constateren we dat er een differentiatie ontstaat. Een aantal van uw collega's concentreert zich meer en meer op echte militaire verslaggeving. Het is in Nederland een redelijk nieuw metier. Na Alfred van Sprang is het immers betrekkelijk lang stil geweest. Nu zien we de verdieping van een journalistiek professionalisme met een echte belangstelling voor de militaire professie zonder de op het Binnenhof altijd zo aanwezige behoefte tot politisering. Ik wil u daarvoor graag een compliment geven, Als minister, als burger en als mediaconsument.

Embedded journalists hebben er ook zelf voldoende vertrouwen in concluderen de onderzoekers van het rapport “Eyes Wide Shut?” Hoewel de informatie die Defensie geeft soms lastig te verifiëren zou zijn. Maar hun belangrijkste zorg is het gebrek aan bewegingsvrijheid.

De situatie buiten de poort, het wel en wee van de Afghaan is een invalshoek die weinig, te weinig aan bod komt. Dat mag onvermijdelijk zijn, het wringt hier natuurlijk wel. Ik heb daar alle begrip voor. Dit sluit aan bij kritiek van verslaggevers die niet onder onze paraplu naar Afghanistan vertrekken, of die überhaupt niet naar Afghanistan afreizen. Ik vind dat een nuttig debat, waar een enkele maal de bekende stuurman aan de wal nog teveel domineert.

To embed or not to embed, that's the question. Maar is dat wel zo? Is niet elke vorm van journalistiek embedded? Wie benadert de waarheid het best? Allen zijn we “biased”, beperkt door tijd, ruimte, inzicht en kennis. Allen zijn we hierdoor ook gevormd. Ieder heeft zijn eigen referentiekader. Er is geen ultieme maatstaf die het gelijk van u of uw collega laat prevaleren. Vraag het maar aan Joris Luyendijk! Het belangrijkste is wellicht, maar dit is uw vak, dat u zich daar nadrukkelijk rekenschap van geeft. Welnu, bij embedded journalism is dat een evidentie.

In de complexe, gevaarlijke en gefragmenteerde Afghaanse samenleving wordt dit nog verder aangescherpt. Naast uw referentiekader zijn er nog tal van andere factoren die uw journalistieke werk beïnvloeden. Laten we de tegenstelling niet groter maken dan zij is.

De zogenaamde onafhankelijke persvertegenwoordiger reist onder de hoede, de gewapende hoede, van één van de stamleiders door de straten van Tarin Kowt. Zijn collega reist met een Afghaanse politicus, die niet bepaald de vriend van de gouverneur is. Uiteraard heeft ook hij zijn bescherming gekocht. En een derde collega rijdt mee in een Nederlandse Bushmaster. Alle drie spreken ze via een tolk met de Afghanen en alle drie zien zij slechts de achterkant van het borduurwerk. Bewonderenswaardige mooie gekleurde draadjes, maar pas als je het omdraait zie je de werkelijkheid. Je kunt een benaderingswijze verketteren, beter is het te constateren dat ze elkaar aanvullen in die complexe Afghaanse en multinationale werkelijkheid.

De organisatoren hebben mij gevraagd u een spiegel voor houden. Dat was een zeer verleidelijke uitnodiging voor iemand, die op grond van zijn langjarige Haagse ervaringen graag spreekt over de journalist als zijn beste vijand. Als minister van Defensie heb ik daaraan, zoals u hebt gemerkt, niet zoveel behoefte.

Het voelt wellicht voor beide partijen wat ongemakkelijk, maar ik stel de samenwerking met u zeer op prijs. Natuurlijk, met erkenning van de onderscheiden verantwoordelijkheden en de functionele afstand. Het hoeft niet klef te worden. We hebben de deur bij Defensie wijd open gezet. Ik weet dat er onder u zijn, die deze geste principieel wantrouwen. Dat zij dan zo.

De belangrijkste boodschap die ik u vanavond mee kan geven is ook een open deur: ga uit van onze goede bedoelingen. Wij zijn er niet op uit u een rad voor de ogen te draaien. Integendeel, wij hebben daarvoor geen enkel belang.

Maar, desalniettemin, wees op uw *qui vive*, wees bewust van de gegeven beperkingen, blijf kritisch, investeer in uw professionaliteit en sta open voor de mening van anderen. Denk aan Gershwin's “It ain't necessarily so” uit Porgy en Bess: “take the gospel with a grain of salt”.